

Innowacje społeczne w świadczeniu usług: nowi partnerzy i podejścia

Streszczenie

Wprowadzenie

W niniejszym sprawozdaniu przedstawiono wyniki projektu badawczego, w ramach którego analizowano zaangażowanie nowych partnerów w innowacje społeczne – zwłaszcza partnerów społecznych, społeczeństwa obywatelskiego oraz osób wymagających szczególnej troski ze względu na sytuację, w jakiej się znalazły. Terminem „innowacje społeczne” do celów badania określa się nowe pomysły (produkty, usługi i modele), które służą jednocześnie rozwiązaniu problemów społecznych, zaspokojeniu potrzeb społecznych oraz tworzeniu nowych stosunków społecznych w grupach objętych badaniem. Innowacje społeczne mogą dotyczyć takich aspektów jak nowe zaangażowanie w procesy decyzyjne, usługi wpływające na sytuację społeczną konkretnych grup docelowych (świadczone na zasadzie komercyjnej lub niekomercyjnej) oraz zmiany w systemach opieki społecznej. Stanowią element rozwoju kulturowego i zmian społecznych.

Badanie przeprowadzono na poziomie UE – koncentrując się przede wszystkim na roli, jaką w innowacjach społecznych odgrywa Europejski Fundusz Społeczny (EFS) – oraz w sześciu państwach członkowskich: w Austrii, Bułgarii, Irlandii, Polsce, Szwecji i we Włoszech. W każdym z tych państw badano kulturę w obszarze innowacji i partnerstwa społecznego, analizując też stopień, w jakim polityka UE wpłynęła na kształtowanie kierunków polityki na poziomie krajowym. Badaniem objęto również trzy analizy przykładowych sytuacji w Irlandii, Słowenii i Szwecji, polegających na zaangażowaniu partnerów społecznych lub osób wymagających szczególnej troski w projektowanie i wdrażanie inicjatyw.

Celem badania jest wzbogacenie debaty politycznej nad innowacjami społecznymi, z zastosowaniem podejścia opartego na faktach oraz przyczynienie się do zwiększenia wiedzy na temat skutecznych i zrównoważonych procesów. Badanie ma również na celu analizę metod możliwie najskuteczniejszego wspierania innowacji społecznych na różnych etapach: począwszy od

rozpoczęcia programu, poprzez spójne świadczenie usług dobrej jakości, a skończywszy na określeniu dobrych praktyk.

Kontekst polityki

Społeczne i gospodarcze wyzwania XXI wieku wymagają nowego podejścia do analizy i wdrażania innowacji w ogólnym tego słowa znaczeniu, a konkretnie innowacji społecznych. Innowacje społeczne coraz częściej traktuje się w kategoriach rekompensaty za niewydolność państwa i gospodarki w rozwiązywaniu nie tylko problemów deprywacji, ale też problemów o większym wymiarze, takich jak starzejące się społeczeństwa czy zmiana klimatu. Jednak nie każdy nowy sposób radzenia sobie z wyzwaniami społecznymi stanowi innowację społeczną: o ile wynalazki techniczne uważa się za innowacje jedynie wówczas, gdy zyskują wartość handlową, to innowacje społeczne muszą zapewniać trwałe korzyści ich użytkownikom.

Innowacje społeczne zajmują aktualnie centralne miejsce w programie politycznym UE. Strategia na rzecz wzrostu „Europa 2020” zawiera wyraźne odniesienia do innowacji społecznych. Dwie najważniejsze inicjatywy to „Europejska platforma współpracy w zakresie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym” oraz „Unia innowacji”.

Innowacje społeczne coraz częściej traktuje się jak narzędzie do realizacji podstawowych celów, które Komisja Europejska określiła w swoim komunikacie na temat pakietu inwestycji społecznych, zatytułowanym „Inwestycje społeczne na rzecz wzrostu i spójności”.

Kluczowe ustalenia i programy krajowe

Zaangażowanie partnerów społecznych i organizacji pozarządowych w projektowanie i stosowanie innowacji społecznych różni się w sześciu państwach

objętych badaniem, tak jak różne jest rozumienie danej koncepcji w tych państwach. Podstawowymi sferami zainteresowania objętymi analizą były programy oraz inicjatywy w trzech obszarach polityki „zatrudnienie – edukacja – polityka społeczna”.

Większość programów i inicjatyw o innowacyjnym społecznie charakterze finansuje się z EFS. Być może dlatego, że programy te wpisują się we wspólną strukturę i nieustannie się je monitoruje. Innowacyjne społecznie projekty istnieją też poza zakresem EFS, ale zazwyczaj nie określa się ich mianem „innowacji społecznych”.

Partnerzy społeczni – z kilkoma wyjątkami – nie są zaznajomieni z pojęciem innowacji społecznych. W pojedynczych przypadkach jednak niektórzy z nich są zaangażowani w opracowywanie i propagowanie innowacji społecznych na rzecz poprawy warunków zmarginalizowanych grup społecznych, na przykład osób pozostających poza rynkiem pracy.

Organizacje pozarządowe często realizują innowacje społeczne, aczkolwiek ich zaangażowanie w projektowanie programów ma przede wszystkim charakter nieformalny, tak jak nieformalny jest udział społeczeństwa obywatelskiego czy sektora wolontariatu w EFS na poziomie UE.

Osoby pracujące w sektorze wolontariatu zazwyczaj łączą ideę innowacji społecznych z EFS, zwłaszcza w kategoriach pracy z grupami wymagającymi szczególnego wsparcia. Osoby reprezentujące organizacje pracodawców kojarzą tę ideę przede wszystkim z pojęciem „przedsiębiorczości społecznej”.

Ustalenia z analizy przykładów i wskazówki dotyczące polityki

Znaczenie definicji – partnerzy objęci analizą przykładów nie koncentrowali się na definicji innowacji społecznych. Innowacje społeczne jako takie nie stanowiły czynnika stymulującego utworzenie inicjatywy ani punktu wyjścia dla takiego utworzenia. Pokrywa się to z wynikami analizy przeprowadzonej w sześciu państwach, według których to wyników inicjatyw mających bezpośrednie odniesienie do innowacji społecznych można dopatrzeć się głównie w ramach EFS. W związku z szerokim zakresem definicji tego wyrażenia, za innowacje społeczne można uznać wiele różnych projektów.

Reakcje na wyzwania/problemy – poszczególne projekty łączy wspólny wątek, a mianowicie reakcja na problemy na poziomie lokalnym, a nie w ramach szerszego systemu. Oznacza to, że można by stworzyć środowisko bardziej sprzyjające takim inicjatywom oddolnym, mającym na celu rozwiązanie problemów, które nie znalazły się jeszcze w sferze zainteresowań decydentów najwyższego szczebla.

Poleganie na pojedynczych osobach – za kluczowy czynnik uznano zaangażowanie i entuzjazm osób zaangażowanych w opracowywanie i realizację programów. Takie poleganie na pojedynczych osobach może jednak osłabić trwałość projektu w przypadku zmiany w zakresie zarządzania. Silne powiązania z innymi zainteresowanymi stronami oraz strukturami mogą zapewnić takim pojedynczym osobom potrzebne wsparcie, pomagając wypracować mocniejszą podstawę i dłuższą żywotność danych projektów.

Trwałość – wpisanie pojedynczych projektów w szersze i lepiej ustrukturyzowane ramy może zapewnić ich skuteczność w dłuższej perspektywie czasowej; należy jednak utrzymać równowagę, która umożliwi elastyczność związaną z działaniami na małą skalę.

Zaangażowanie zainteresowanych stron – z uwagi na zaangażowanie różnych grup należy zwiększyć wiedzę na temat potrzeb beneficjentów. Współpraca ta pomoże też bardziej urealnić oczekiwania obu stron.

Lepsza ocena – chociaż coraz częściej wymaga się uwzględniania w projektach całego zbioru celów, to wydaje się, że brakuje nastawienia na prawidłową ocenę realizacji tego wymogu w programach na szeroką skalę. Należy podjąć intensywniejsze działania, aby zapewnić systematyczną ocenę tych inicjatyw.

Zwiększenie finansowania – wiele programów realizuje się jednorazowo lub na zasadzie projektu, a jednocześnie próbuje się zapewnić ich długoterminowe oddziaływanie. Finansowaniu należy nadać bardziej przewidywalny i trwały charakter. Ponadto należy przeanalizować nowe sposoby zapewnienia dodatkowego finansowania przez sektor prywatny.

Dalsze informacje

Sprawozdanie *Innowacje społeczne w świadczeniu usług: nowi partnerzy i podejścia* znajduje się na stronie <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1354.htm>

W celu uzyskania dokładniejszych informacji należy kontaktować się z Anną Ludwinek, kierownikiem ds. badań, pod adresem poczty elektronicznej: alu@eurofound.europa.eu